

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 147g/2016

privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Legea nr. 789
din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție și Codul de
procedură civilă

*(hotărârile explicative ale CSJ și ridicarea excepției de
neconstituționalitate)*

CHIȘINĂU
14 decembrie 2016

Curtea Constituțională, statuând în componența:

DI Alexandru TĂNASE, *președinte*,
DI Aurel BĂIEȘU,
DI Igor DOLEA,
DI Victor POPA,
DI Veaceslav ZAPOROJAN, *judcători*,
cu participarea dnei Ana Florean, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 12 decembrie 2016,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 14 decembrie 2016 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a art. 2 lit. d) și a sintagmei „și adoptă hotărâri cu caracter explicativ” din art. 16 lit. c) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, precum și a sintagmei „Dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova” din art. 12¹ alin. (1) și a art. 17 din Codul de procedură civilă, ridicată de Vera Arhip în dosarul nr. 2r-928/16, aflat pe rolul Curții Supreme de Justiție.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională la 12 decembrie 2016 de către completul de judecată (Tamara Chișca-Doneva, Galina Stratulat și Ion Druță) din cadrul Curții Supreme de Justiție, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016, precum și al Regulamentului privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. La 7 decembrie 2015, Vera Arhip a depus la Judecătoria Centru, mun. Chișinău, o acțiune împotriva executorului judecătoresc G.S., prin care a solicitat anularea actului de constatare din 16 noiembrie 2015, întocmit de acesta.

4. La 9 decembrie 2015, instanța de judecată a emis o încheiere prin care a decis a nu da curs cererii, acordând Verei Arhip un termen de 5 zile pentru lichidarea neajunsurilor.

5. La 24 decembrie 2015, instanța de judecată a emis o nouă încheiere prin care a restituit cererea de chemare în judecată, pe motiv că cerințele enumerate prin încheierea din 9 decembrie 2015 nu au fost îndeplinite în termenul stabilit.

6. La 11 martie 2016, Vera Arhip a contestat în ordine de recurs încheierea de restituire a cererii din 24 decembrie 2015. Aceasta a solicitat repunerea în termenul de declarare a recursului, pe motiv că nu a recepționat încheierea de a nu da curs cererii. Totodată, s-a solicitat casarea încheierii de restituire a cererii din 24 decembrie 2015 și restituirea pricinii spre judecare în prima instanță în alt complet de judecată.

7. La 17 mai 2016, Curtea de Apel Chișinău a emis o decizie prin care a respins cererea privind repunerea în termenul de declarare a recursului.

8. La 29 iulie 2016, Vera Arhip a depus la Curtea de Apel Chișinău o cerere de revizuire a deciziei din 17 mai 2016. Suplimentar, aceasta a solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 17 din Codul de procedură civilă, a articolului 2 lit. d) și a unor prevederi din articolul 16 lit. c) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție.

9. La 22 septembrie 2016, Curtea de Apel Chișinău a respins cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, motivând că prevederile respective sunt clare. Suplimentar, la aceeași dată, instanța de revizuire a respins cererea Verei Arhip de revizuire a deciziei ca fiind inadmisibilă.

10. La 7 octombrie 2016, Vera Arhip a depus la Curtea Supremă de Justiție o cerere de recurs împotriva încheierilor emise de Curtea de Apel Chișinău la 22 decembrie 2016.

11. În cadrul procedurii de recurs, Vera Arhip a înaintat repetat cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate a articolului 17 din Codul de procedură civilă, a articolului 2 lit. d) și a unor prevederi din articolul 16 lit. c) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție. De asemenea, Vera Arhip a înaintat o cerere suplimentară cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 12¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă.

12. Prin încheierea din 2 noiembrie 2016, instanța de recurs a admis cererile și a dispus ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate și transmiterea sesizării în adresa Curții Constituționale pentru soluționare.

B. Legislația pertinentă

13. Prevederile relevante ale Constituției (republicată în M.O., 2016, nr. 78, art. 140) sunt următoarele:

Articolul 114

Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

Articolul 116

Statutul judecătorilor

„(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.”

Articolul 134

Statutul [Curții Constituționale]

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.
[...].”

Articolul 135 Atribuțiile [Curții Constituționale]

„(1) Curtea Constituțională:
a) exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
[...]
g) rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Supremă de Justiție;
[...].”

14. Prevederile relevante ale Legii nr. 317-XIII din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională (M.O., 1995, nr. 8, art. 86) sunt următoarele:

Articolul 1 Curtea Constituțională – autoritate de jurisdicție constituțională

„(1) Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.
[...].”

Articolul 4 Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:
a) exercită la sesizare controlul constituționalității legilor, regulamentelor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și dispozițiilor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte;
[...].”

15. Prevederile relevante ale Legii nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție (republicată, M.O., 2013, nr. 15-17, art. 64) sunt următoarele:

Articolul 2 Atribuțiile Curții Supreme de Justiție

„Curtea Supremă de Justiție:
a) judecă, ca instanță de recurs, cauzele în materie civilă, de contencios administrativ, penală sau în alte materii în condițiile legii procesuale;
b) sesizează, din oficiu sau la propunerea instanțelor judecătorești, Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice;
c) generalizează practica judiciară și analizează statistica judiciară proprie;
d) **dă explicații din oficiu în chestiunile de practică judiciară ce nu țin de interpretarea legilor și nu au caracter obligatoriu pentru judecători;**
e) exercită, în limitele competenței sale, atribuții ce derivă din tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;
f) exercită alte atribuții conform legii.”

Articolul 16

Competența Plenului Curții Supreme de Justiție

„Plenul Curții Supreme de Justiție:

- b) sesizează din oficiu sau la propunerea altor instanțe judecătorești Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității actelor juridice;
- c) examinează rezultatele generalizării practicii judiciare și **adoptă hotărâri cu caracter explicativ**;
- d) întru asigurarea uniformizării practicii judiciare, emite, la solicitarea instanțelor judecătorești, avize consultative în cazul apariției problemelor legate de aplicarea legii; [...].”

16. Prevederile relevante ale Codului de procedură civilă nr. 225-XV din 30 mai 2003 (republicat, M.O., 2013, nr. 130-134, art. 415) sunt următoarele:

Articolul 12¹

Ridicarea excepției de neconstituționalitate

„(1) **Dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova**, iar controlul constituționalității actului normativ este de competența Curții Constituționale, instanța de judecată formulează o sesizare a Curții Constituționale pe care o transmite prin intermediul Curții Supreme de Justiție.
[...].”

Articolul 17

Formarea practicii judiciare

„Pentru aplicarea corectă și uniformă a legislației, Curtea Supremă de Justiție generalizează, din oficiu, practica examinării de către instanțele judecătorești a unor anumite categorii de pricini, adoptă și dă publicității hotărâri explicative privind aplicarea corectă a normelor de drept și soluționarea justă a pricinilor civile.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

17. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul pretinde că decizia instanței de recurs de respingere a cererii de repunere în termenul de declarare a recursului s-a bazat, în esență, pe Recomandarea Curții Supreme de Justiție nr. 54 „Cu privire la aplicarea corectă a normelor procedurale despre citarea participanților la proces”, care oferă o interpretare extensivă a dispozițiilor legale, contrar sensului avut în vedere de legiuitor. Astfel, autorul susține că recomandările Curții Supreme de Justiție afectează principiul independenței judecătorului.

18. Totodată, autorul menționează că prevederile contestate ale art. 12¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă acordă instanței de judecată competențe de jurisdicție constituțională, or, doar Curtea Constituțională este în drept să constate dacă o normă de drept, ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată, este în contradicție cu prevederile Constituției.

19. Potrivit autorului excepției, prevederile contestate din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție și Codul de procedură civilă încalcă articolele 6, 15, 66, 114 și 116, 134 alin. (1) și 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

B. Aprecierea Curții

20. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

21. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în speță a Legii nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție, precum și a Codului de procedură civilă, ține de competența Curții Constituționale.

22. Curtea constată că excepția de neconstituționalitate, fiind ridicată de Vera Arhip în calitate de parte în dosarul nr. 2r-928/16, care se află pe rolul Curții Supreme de Justiție, este formulată de subiectul abilitat cu acest drept, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, astfel cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

23. Curtea reiterează că prerogativa de a soluționa excepțiile de neconstituționalitate, cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, presupune stabilirea corelației dintre normele legislative și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia și de relevanța prevederilor contestate pentru soluționarea litigiului principal în instanțele de judecată.

24. Curtea constată că obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie unele prevederi ale Legii cu privire la Curtea Supremă de Justiție și ale Codului de procedură civilă referitoare la: 1) *hotărârile explicative ale Curții Supreme de Justiție* și 2) *competența instanței de judecată de a ridica excepția de neconstituționalitate*.

25. Autorul consideră că normele contestate aduc, în esență, atingere articolelor 114 și 116, 134 alin. (1) și 135 alin. (1) lit. a) din Constituție.

- *Cu referire la hotărârile explicative ale Curții Supreme de Justiție*

26. Curtea subliniază că dispozițiile art. 116 alin. (1) din Constituție instituie **principiul independenței judecătorilor, fără de care este imposibilă o activitate autentică de înfăptuire a justiției**. Realizarea principiului independenței judecătorului, pus la baza autonomiei autorității judecătorești, se asigură inclusiv prin procedura de înfăptuire a justiției.

27. În jurisprudența sa constantă Curtea a menționat că judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită pentru a soluționa cauzele în mod imparțial, potrivit convingerilor lor și propriului mod de interpretare a faptelor, precum și **în conformitate cu prevederile legale în vigoare**.

28. În Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016, Curtea a menționat că:

„97. Independența judecătorilor este unul dintre principiile fundamentale de organizare și realizare a justiției. În aplicarea legii, independența judecătorilor exclude noțiunea de ierarhie, subordonare. Având rolul de a soluționa litigiile în mod obiectiv, conform legii, și fiind o putere prin ei înșiși, judecătorii nu pot primi ordine, instrucțiuni sau sugestii de nici un fel cu privire la activitatea lor judiciară, nici din interiorul, nici din afara sistemului judiciar. Principiile internaționale statuează în mod explicit că judecătorii trebuie să ia decizii în deplină libertate și să acționeze fără restricție și fără a fi obiectul unor influențe, incitări, presiuni, amenințări sau intervenții nelegale, directe sau indirecte,

indiferent din partea cărei persoane vin și sub ce motiv. Judecătorul, în calitate de deținător al autorității judecătorești, trebuie să-și poată exercita funcția sa în deplină independență în raport cu toate constrângerile/forțele de natură socială, economică și politică și chiar în raport cu alți judecători și în raport cu administrația judecătorească.

98. [...] judecătorii trebuie să dispună de suficientă putere și să fie în măsură a și-o exercita în vederea îndeplinirii atribuțiilor. Independența judecătorului implică cerința soluționării litigiilor fără nici o ingerință, inclusiv din partea instanței ierarhic superioare.”

29. Referitor la caracterul și forța juridică a recomandărilor Curții Supreme de Justiție, în Hotărârea nr. 21 din 22 iulie 2016, Curtea a subliniat că asemenea „recomandări/explicații” **în mod individual nu pot sta la baza unei hotărâri judecătorești**, care urmează a fi întemeiată exclusiv pe prevederile legale.

30. În speță, Curtea observă că decizia instanței de recurs nu a fost întemeiată, exclusiv, pe Recomandarea Curții Supreme de Justiție, iar la baza emiterii acesteia au stat prevederile legale. Mai mult, analizând recomandarea menționată, Curtea constată că o asemenea explicație nu se regăsește în conținutul acesteia.

- Cu referire la competența instanțelor de judecată de a ridica excepția de neconstituționalitate

31. Potrivit art. 134 alin. (1) din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova.

32. În vederea asigurării respectării drepturilor și libertăților fundamentale garantate de Constituție în procesul soluționării litigiilor de către instanțele judecătorești de drept comun, legiuitorul constituant, la art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituție, a stabilit că Curtea Constituțională rezolvă cazurile excepționale de neconstituționalitate.

33. În același timp, potrivit prevederilor legale, Curtea Constituțională își exercită atribuțiile doar la sesizarea subiecților abilitați cu acest drept. Legislația nu acordă instanței constituționale competența de a exercita jurisdicția constituțională din oficiu.

34. În acest sens, printre subiecții cu drept de sesizare, prin intermediul instituției excepției de neconstituționalitate, se numără și instanțele de judecată sau părțile unui litigiu aflat pe rolul instanței în cazul în care există o incertitudine în privința constituționalității normelor care urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei.

35. În Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016 Curtea a interpretat prevederile constituționale referitoare la instituția excepției de neconstituționalitate. Astfel, Curtea a reținut că orice instanță judiciară chemată să soluționeze un litigiu, în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, are atât puterea, cât și obligația să se adreseze Curții Constituționale. Judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu Constituția, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: (1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; (2) excepția este

ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; (3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; (4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

36. Totodată, în hotărârea menționată, Curtea a reținut că, în vederea asigurării celerității procesului, părțile trebuie să aibă posibilitatea procesuală de a contesta separat cu recurs încheierea judecătorului ordinar de respingere a cererii de ridicare a excepției.

37. Astfel, Curtea subliniază că prevederile contestate din art. 12¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă urmează a fi aplicate prin prisma raționamentelor expuse în Hotărârea nr. 2 din 9 februarie 2016.

38. În lumina celor menționate, Curtea reține că sesizarea este nefondată și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, în temeiul articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, articolelor 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale și pct. 28 lit. d) din Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate:

- a articolului 2 lit. d) și a sintagmei „și adoptă hotărâri cu caracter explicativ” de la lit. c) a articolului 16 din Legea nr. 789 din 26 martie 1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție;

- a sintagmei „Dacă în procesul judecării pricinii se constată că norma de drept ce urmează a fi aplicată sau care a fost deja aplicată este în contradicție cu prevederile Constituției Republicii Moldova” din articolul 12¹ alin. (1) și a articolului 17 al Codului de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 - XV din 30 mai 2003,

ridicată de Vera Arhip, parte în dosarul nr. 2r-928/16, pendinte la Curtea Supremă de Justiție.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru TĂNASE

Chișinău, 14 decembrie 2016
DCC nr. 91
Dosarul nr. 147g/2016